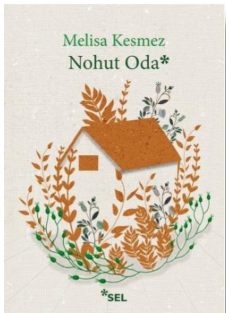

'Nohut Oda'dan öyküler

Melisa Kesmez

melih
levi

▲ *Nohut Oda*
Melisa Kesmez
Sel Yayıncılık
125 sayfa.

Melisa Kesmez'in üçüncü öykü kitabı 'Nohut Oda' Sel Yayıncılık etiketiyle geçtiğimiz haftalarda yayımlandı. Kitapçıda şans eseri karşılaştığım bu kitabın ilk sayfasını açar açmaz yazarın dilinin ve cümlelerindeki esrarengiz ritmin büyümesine kapıldım. 'Kalanlar' adlı öykü şöyle başlıyordu:

"Bir fotoğraf yolladı gittiğinin ikinci günü. Kaldığı ondanın penceresinden çekmiş. Üzeri karla kaplı kiremit çatıların arkasında sivri doruklarıyla bembeyaz dağlar görünüyor. Kuzeyin buradakileri hiç benzemeyen dağları. Fotoğrafın altına 'Dünyanın bittiği yerdeyim. Şu dağların ardında hayat var dersem inanır mısınız?' yazmış."

Manzaranın sırrı

Okur okumaz betimlenen manzaranın büyük bir sır taşıdığına inandım. Çünkü kelimelerin belki bilerek, belki de bilinçsizce kovaladıkları bir ahenk sezmiştim bu satırlarda. "Üzeri karla kaplı kiremit çatıların arkasında..." Okuyucuyu fotoğrafta görünen nesneye, dağlara ulaştırmak birçok sözcük el ele vermiş, bizi adeta anlatıcının elinde tuttuğu fakat binlerce kilometre uzağındaki bu dağlık coğrafyaya taşımaya çalışıyorlar. Betimlemedeki 'k' sesinin tekrarını duyuyor musunuz? Dildeki bu ısrar belki sıradağları canlan-

dırmamıza yardımcı oluyor, ya da sadece uzaklara duyulan özlemin çalkalanışını, iç çekişlerini aktarıyor. Oraya, betimlemenin gizemli nesnesine ulaşmak isteyen yalnızca biz değiliz. Anlatıcının kendisi de elinde tuttuğu manzaraya bir adım yaklaşma arzusuyla hareket ediyor. Nitekim fotoğrafın sınırlarını aşip mekânı kendi sezileriyle kurgulamaya başlıyor:

"Kumaşının yünlü olduğunu hayal ettiğim turuncu perdenin kenarı görünüyor, pervazda bir fincan duruyor; yarısı boş ya da yarısı dolu, sıcaklığıyla cam buğulanmış."

Anlatıcı, elinde bulunan veriler doğrultusunda azıcık dedektif, azıcık da film yönetmeni gibi bir mizansen çiziyor. Kesmez, kitabın daha ilk paragraflarından mekânın öznel bir kurgu sürecine dayalı olduğunu vurguluyor. Anlatıcı için fotoğrafa ve gözüne ilişen mekâna bakmak, onunla ilgili türlü varsayımda bulunmayı beraberinde getiriyor. Nesnelere kendi başlarına bağımsız var olamıyorlar; anlatıcının bilinç ve bilinçaltında yerleşmiş eğilimler sergiliyor ve ilişkisellikler kuruyorlar. Öyle ki, fotoğrafın yakaladığı hareketsiz an dilsel bir süreç haline alıyor.

"Çayından bir yudum alıp bu kareyi çekmek için telefonuna uzandıği ânı düşündüm fotoğrafa bakıp."

'An' bir hayli narin ve soyut bir kavram. Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmış:

'Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası.' Kesmez'in cümlelerine dikkat ederseniz bir bütünlük arayışı sezilebilirsiniz. An kelimesini tanımlayan fazlasıyla uzun söz öbekleri var. Dil ısrar ediyor, o an'ı hayal etmek için hissetmemiz gereken eşzamanlı eylemleri bir arada tutmaya çalışıyor. Bir cümleye sığdırılmış eylem ifade eden sözcüklere bakın: almak, çekmek, uzanmak, düşünmek, bakmak... Bütün bu eylemler aynı cümlemin veya bir başka adıyla 'tüm'cenin parçası. Bir bütünlük kovalıyorlar, yakalanması imkansız olan bir bütünlük. Cümlemin içinde barındırdığı türlü eylemi aynı anda hayal etmemiz mümkün değil fakat cümlemin talep ettiği gayret, okuyucuya Tanpınar'ın unutulmaz dizelerinde bahsettiği, "yekpare, geniş bir anın / Parçalanmaz akışı" nı yaşatıyor.

Kesmez'in kitabındaki tüm öykülerin temel gerilimi bu ikilikten kaynaklanıyor. Bir yandan parça parça, öbek öbek, eşya eşya gözde beliren mekânlar var. Bir yandan da bu mekânların insan psikolojisinde uyandırdığı, canlandırdığı türlü ânlar, anılar, unutulmuşluklar, hayaller var. Dolayısıyla bir parçalanmışlık ve bir bütünlük arzusu hep kol kola gidiyor. Kimi zaman karakterler parçalanmışlıktan besleniyorlar çünkü geçmişe tutunmak için onu parçalara indirgemeye ihtiyaç duyuyorlar. Hangimiz duymayız? Uzun bir yolculuğa çıkarken yanımıza aldığımız bir

aile fotoğrafı, bir anahtarlık, bir şarkı ya da şiir. Bir nesneye neler yükler insan. Kimi zamansa parçalar insanın kendi parçalanmışlığının tanıklığını yapar duruma geliyor. Eşyalar kurtulmamız gereken yükler oluveriyor. Onlarla yollarımızı ayırmak bir ülkeyi terk etmek veya bir ilişkinin bittiğini derin bir hüznle kabullenmek anlamına bile gelebiliyor.

Dilin yapısında da benzer bir ikiliğin yer aldığını Melisa Kesmez'in öykülerini okurken yeniden fark ettim. İlk cümlelerini ayaküstü okuduğumda yaşadığım heyecan tesadüf değildi. Usta bir kalemin dünyasına girmiştim ve onun hakkında yazmadan, onun öykülerinden parçalar alıp kendimce bir bütün yaratmadan bu kitabı bir süre için kenara bırakamayacağımı fark ettim. Birinci öykü, 'Kalanlar', yurtdışına taşınan bir sevgilinin ardından hissedilen boşluğu ve yeni bir ev kurma arayışını anlatıyor. Yazımın başında alıntılı olduğum cümleler, yurtdışında yerleşmiş sevgiliden gelen bir fotoğrafla tetiklenmiş düşünceleri aktarıyor. Anlatıcı, manzara fotoğrafının içine taşmış evin detaylarına kilitleniyor. 'Pervazda duran fincan' geçmiş, yaşanmışlıkları, yapılan onca akşamüstü sohbetini, birlikte sıkılmaları ve güneşi batırmaları da haliyle resmin içine taşıyor. Nesnel anlatıcının bütünlük arzusunu gidermek için el ele veriyorlar. Anlatıcı, hayatında yer etmiş büyük eksikliği algıda fazlalık ile telafi etmeye çalışıyor.

İlk gün

Yepyeni bir ev kurma ve hayatındaki eksikliği kapatma ihtiyacı geçmişte hissedilmiş benzer ihtiyaçları hatıra getiriyor, örneğin birlikte yaşadıkları evi kurdukları ilk günü:

"Fayanslarımı tek tek tellediğimiz, lavabolarını ovduğumuz, taşlarını sildiğimiz, perdelerini astığımız, şunu şöyle mi koysak, böyle mi koysak diye mobilyaları küçücük salonda döndürüp döndürüp durduğumuz günü. Gecenin geç bir saati turşu vaziyette eserimizin karşısına geçip, 'Halleri da serince eve benzedi,' değişimizi."

Bir zaman birimi olan 'gün' yine parça parça, nesne nesne bir araya getirilmiş. Yazarın kurguladığı cümleler, daha doğrusu bir araya getirdiği sözcükler, sadece bir ev kurma, eşyaları monte etme sürecini değil, geçmişini bir kepekte kavrayabilecek bir dil yaratma arzusuna işaret ediyor. Nesne ve eylemleri birleştirerek başlayan cümle (fayans telleme, lavabo ovma) gittikçe kendine yer açmaya çabalayan, sanki dirsekleriyle ite ite ilerlemeye çalışan bir uğraşı anlatmışçasına genişliyor: "şunu şöyle

mi koysak, böyle mi koysak" diye aranmaya başlıyor. Söz öbekleri ve mobilyalar arasında bir benzerlik oluşmaya başlıyor. Bu uzun cümleleri okurken düşünüp durdum: vurgu nereye gelecek, hangi kelime hangi fiille eşleşecek veya bir yüklem ne kadar ağırlık taşıyabilecek, nerede durup bir nefes alabileceğiz... sanki taşınan benmişim gibi. Yalan da değil aslına bakarsanız, her okuma eylemi de bir taşınma, başka bir dünyada, başka birilerinin dünyasında geçici süreliğine barınmayı gerektirmiyor mu?

"Çünkü orayı bir an evvel senin kılman, seninle nefes alıp veren, sen kokan bir yer haline getirmen gerekiyordu. Sonsuz yuva arayışımızın kurallarından biriydi bu. Daha kolileri açarken başlıyordun mekânlara andaki boşluğu doldurmaya, bir örümcek gibi örüyordun ağın, duvardan duvara, odadan odaya."

Bir yerde barınma, orayı kendi evimiz, kendi barınağımız haline getirme arzusu okuyucu olarak da sürekli pratiğini yaptığımız bir arzu olabilir mi? Başkasının dilini okurken, o dili benliğimizle demlemeden okumamız mümkün mü? Bir romanın ilk sayfasını açar açmaz, okuduğumuz dilin veya duyduğumuz ahengin bize ne söylediğini, ne fısıldadığını duymak istiyoruz. Öykünün başında anlatıcının can verdiği fotoğraf gibi. Dilin, bizde uyandırdığı öznel yankılardan sekip tekrar bir düzene kavuşmasına şahit oluyoruz. 'Bir örümcek' gibi sözcükten sözcüğe, cümleden cümleye ağlarımızı örerek dilin gerçekleştirdiği türlü işlevi özümsemeye çalışıyoruz.

'Mekânla aramızdaki boşluk'tan bahsediyor Kesmez. Bu öyle bir boşluk ki... varlığını hissetmek insana kimi zaman endişe kimi zamansa huzur veriyor. Tamamen dolduramayacağımız bir boşluğu hissetmek yepyeni projeler, ihtiyaçlar ve tasarıları gündeme getiriyor. Benliğimizi yoklayabileceğimiz alanlar yaratıyor. Bu duvar pek boş... oraya ne koysak? diye düşünürken kendimizi buluyoruz. Kimi boşluklar oluyor ki seneler alıyor kapatması. İnsan sanki bile bile boş bırakıyor bazı şeyleri, bile bile kararsızlıklar aleminde barınıyor... o boşluğu seyrettikçe hayatında eksik olanı, ihtiyaç duyduğunu yakından tanıma fırsatı buluyor. Edip Cansever "Ölü Sirenler" şiirinin sonunda böyle bir boşluktan bahsediyordu:

Akşam geri verince bana gözlerimi
Şehir de kayboldu, denizin durgunluğu da
Bir anka kuşu yeniden karıyorken küllerini
Bir kaya oyuğu kendini alıştırıyorken boşluğa
Dedim, deniz de bendim, düşleyen de denizi
Ve sabah olur olmaz üstünde derinliğimin
Bir gülümseme gibi bulacağım kendimi.

Bazı boşluklar işte böyle alanlar yaratıyor, insanın kendini bulması ve kendini tekrar tekrar aramaya koyulması için. Dikkat edin, Cansever'in boşluğu da bir an'ı kovalıyor, parçalanması mümkün olmayan, bir bütünlüğün peşinde kıvranan bir an'ı. Cansever'in dizeleri de içinde birçok eylemi barındıran büyük bir cümle. Betimlenen an'ı kavramak adına, onu bir an için anlıktan çıkarmak gerekiyor; parçalara bölmek, bölünmüşlüğü deneyimlemek ve sonra yeniden bir an olarak kurgulamak. Bunu yaparken, yani okuduğumuz parçaları bölünmez bir bütünün, bir an'ın, bir tümcenin parçaları olarak okuyabilmek için kendimizi katmamız gerekiyor. Bu kendimizi katmak ne anlama geliyor olabilir? Belki de yorumlamak, o içinde bırakıldığımız boşluğun ne tür arzular ve anlamlarla dolup taşıdığını hissettiğimizde yeniden keşfettiğimiz benliğimizle yorumlamak. Metne bir "ben" eklemek ve benliğimizi hissedilir kıvama getirmek. Aynı, anlatıcının tanıdığı o "koliler kamyonundan iner inmez elini hiçbir yere sürmeden ilkin mutfağı yerleştirip evin ilk çayını demleyen, bunu mekânı kutsayan bir ayın gibi gören" birileri gibi. Metni kutsayan bir ayın gibi yorumlamaya başlamak. Ben'in başlangıcı bu mu acaba? Ya da bitişi... bir an için, kelimelere kısıtılışı...

Kitabın benzer temalar içeren ve yine dil, mekan, zaman ilişkilerini inceleyen diğer öykülerine değinecek yerim kalmadı. İyi ki de kalmadı, büyülerini bozmak istemem; Kesmez'i okurken yaşadığım heyecanı ve kaleminin saçtığı o kontrollü, karmaşık ve hüznü serinliği herkesin yaşamasını arzu ederim. Attilâ İlhan ile bitirelim:

bir boşluğa düşersin bir boşluktan
birikip yeniden sıçramak için
elde var hüznü

